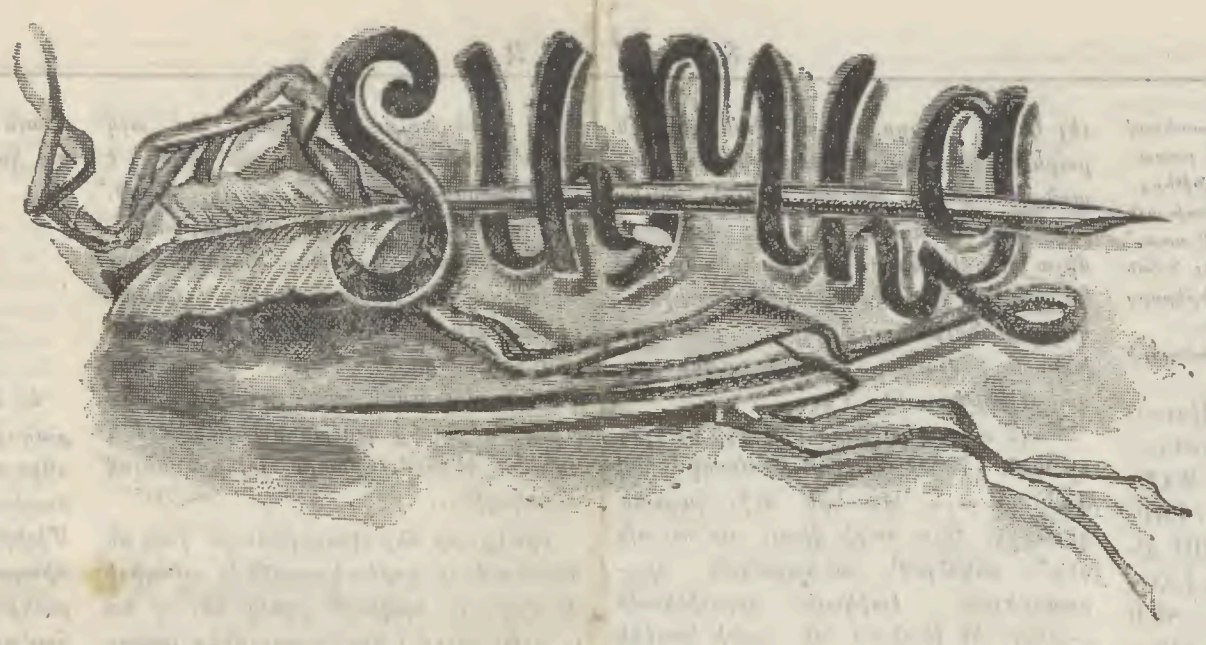

ԽՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
Երևանի քաղաքում է.
հիմնադրված փոփոխու-
թյան և չր ասպետի քր.
(երեք քերթից պակաս) չէ
վերադարձում:
Անձնական անասկու-
րիւն խմբագրի ևս
երեքաքրի ևս արքա
առաւ. ժ. 11-12:
ԽՐԱԳՐԱՏՈՒՆԸ
ԹԻՖԼԻՍ, Օլգինսկայեա փ.
ա. № 31-33 (Չիկոնական
հանգանակաւ դասարանի և
Օլգինսկի ինստիտուտի հան-
դակ) բաց է ամէն օր (բա-
ցի կիրակի և. son օրերից),
առ. 10 ժ. մինչև 2 1/2-ը
կատարից լատի. չափէն
ТИФЛИСЬ, реда ТАРАЗЪ
Rédaction du Journal T'ARAZ.
Caucase. Tiflis.
Տիֆլիսի № 282:

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳԻՆ
Աղբիւր 3 ր. (արտասանում
5 ր.) Տարագ-6 ր. (ար-
տասանում 10 ր.) Աղբիւր-
Տարագ, պրէմիաներով
10 ր. (արտասանում 18 ր.)
Տարագ ամբար 50 կ. ա-
ռանին ձեռք երկու քերթից
40 կ., մի քերթից 20 կ.
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԵՐ
ընդունում են ամէն լիզ-
ով, Տարագի և քաղ. մի
հիմնադրական տողը ա-
ռաջին երես 40 կողմ. վեր-
ջին երես 25 կ. մանրա-
տառ (պիտի): Արտասան-
մանից կրկնակի: Շատ
անգամ կրկնող չարտա-
րարութիւններն առանձին
համաձայնութեամբ:

Փեղաբէտական, գրական, գիտական, հասարակական, քննադատական

պատկերազարդ շաբաթաթերթ. լոյս է տեսնում շաբաթը մի անգամ, կիրակի օրերը:

№ 22 Կիրակի. յոռնիս 6 Տասնհինգերորդ տարի 1904

ԿԱՌԱՎ. ԱՐԶԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՐՈՒԹՅՈՒՆ

Въ виду вреднаго направления издающейся въ г. Тифлисе подъ редакціею Тиграна Назаряна газеты «ТАРАЗЪ», Главноначальствующій гражданскою частью на Кавказѣ, на основ. прим. къ ст. 154 Уст. о ценз. и печ., признавъ необходимымъ приостановить издание этой газеты и выходящаго при ней приложенія подъ названіемъ АГБЮРЪ на четыре мѣсяца.

Ի նկատի առնելով Տիգրան Նազարյանի խմբագրությանը Թիֆլիսում հրատարակվող «ՏԱՐԱԶ» լրագրի վնասակար ուղղությունը, Կովկասի քաղաքականության Կառավարչապետը, ցիկգ. և. ասպգ. կանոնադ. 154 յոդ. ծանոթության հիմամբ վրայ, անհրաժեշտ համարեց դադարեցնել այդ լրագրի և. նրա լույսը տեսնելով «ԱՎԻՆԻՍ» անունով ամսագրի հրատարակությունը չորս ամսով:

ՆԵՐՍԷՍ ԱՎԵՊ. ԽՈՒՂԱԿԵՐԵԱՆ

Այս յոճիսի 5-ին լրացաւ Բեսարաբիայի Քեմի առաջնորդ վեր. Ներսէս արքեպիսկոպոս խուզավորողների եպիսկոպոսութեան 25-ամեակը և. միևնոյն ժամանակ ծննդեան 60 տարին:

Ներսէս արքին ծնւել է 1844 թ. վաղարշապատում: Ժառանգաւորաց դպրոցն աւարտելուց յետոյ վարդապետ է ձեռնադրւել 1865 թ., իսկ եպիսկոպոսական կոչում ստացել է 1879 թ. Գեղարք կաթողիկոսի ձեռքով: Էջմիածնում սրբազանը վարել է զանազան պաշտօններ և. եղել է սինդիկ անդամ: Եղել է Երևանի թեմական փոխանորդ, որից յետոյ, 1899 թ., Բարձրագոյն հրամանով նըշանակեց Բեսարաբիայի Քեմի առաջնորդ, որպիսի պաշտօնը վարում է ջարդ:

Ներսէս արքեպիսկոպոսը վարձարեւած է պետական զանազան շքանշաններով, ի միջի այլոց, ս. Ստանիսլաւի առաջին կարգի շքանշանով:

Ներսէս արքին յայտնի է իր բարի և. ոգորմած քնաւորութեամբ: Նրա ջանքերով Քիշինեւում հիմնւած է 1902 թին աղքատաց հոգաբարձութիւն:

ՄԵՐ ՔՂՐԱԿԻԳՆԵՐԻ

Ս. Էջմիածին, 27 մարտի

Շարունակ մի քանի տարի է՝ որ հ. ինչի վարդապետ Դատանը տարածում է ժողովրդի ամեն խաւերի մէջ, թէ սկզբնական էջմիածինը «Չուարք» կոչւած եկեղեցու տեղումն էր, այլ և. կոնգրակաձե թղթեր շրջեցրեց զաղթական քահանայից և էջմիածնի Թաւրջու (սուրհանդակ) տարագ հազըը:

Թերթերի ուղղութիւնն և. հրաւրում մեր թանգարանում դռնւած այն յունա-լատինական երկաթագիր տառերով արձանագրելի վրայ, որը ի լոյս է եկել պատահական դէպքով 1862 թին՝ Վաղարշապատի արեւելեան պարսպի վրատակներում, այժմեան ձեւարանի նշարանի ամայի բակի արեւելեան պատի մօտ, որի կողքին անցնում է Իգդիր տանող խղճուղին: Այդ արձանագրութեան քարն անցած սեպտեմբերին, երբ միւս արձանագրութի հետ ձեւարանից փոխադրում էին Քանգարան, յանկարծ գրաւեց իմ ուշադրութիւնը. վերցրի Ալիշանի «Այրարատ», որից տեղեկանալով՝ որոնեցի, բայց չը կարողացայ էջմիածնում ձարել 2. Մսերեանցի՝ Մոսկւայում հրատարակած «Համարաւոր Թուլայ» շարաթաթերթը. դիմեցի Տ. Չուլէն վարդապետին և. պ. Լևոն Մսերեանցին ի Մոսկւայ՝ ուղարկել ինձ գտնել իմ ցանկացածի հարգաւոր պատգար ինձ իրի մի նոր փաստ և. ապացոյց իմ յայտնած այն կարծիքի՝ որ Վաղարշապատը առաջ կոչւած է եղել Արտարատ—Արտաշատ, երբ Տէրը յաջող է ինձ ձեռնարկել զրել զրքիս Գ. հատորը. սակայն հարկն այժմ ստիպում է ինձ փութալ ընթերցողներին, հաստատութիւններին և խմբագրութիւններին զգուշացնել՝ որպէս զի ինչի վարդապետի մտացածին խօսքով չընկնեն այդքան անհեթեթ սխալի մէջ և. չը գրեն «հին վաղարշապատ»...

Ինչպէս պիտի տեսնէ ընթերցողը 2. Մսերեանցը, հաւանական է թէ և՛ Մոսկւայի համալսարանում հոռվմէական հնութեանց ուսուցչապետ Պաւել Միխայիլովիչ Լէօնիդիւր, ճարահատեալ կարծել է թէ այս հնութեան արձանագրով վեւա... բերւած լինի Արտաւեսէն ի վաղարշապատ ի 197 րուականին Բրիտանի», մինչ արձանագիր քարի գտնելու տեղը այժմ գրականապէս ապացուցանում է թէ այն՝ որ Վաղարշապատը յիշուել կոչւած է եղել Արտաշատ և՛ թէ այն՝ որ բնաւ չի կարող հին և. նոր Վաղարշապատների խօսք լինել, հետեւաբար և. ս. էջմիածնի սկզբնական տեղումն են՝ ինչպէս հայ պատմագիրներն են տեղադրում: Այժմ Ս. Պետերբուրգի Կայսերական հնագիտական յանձնաժողովի և. առհասարակ ընթերցողների և. հայ ու. ռուս

ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

Մասնաւ. նոյեմբերի 1.

«Այսօր սկսում ենք մեր ազգային տեսութիւնը մի հնութեան, որ յայտնուեցաւ նորերումս Վաղարշապատի մէջ, և. որին տեղի տալով մեր լրագրի էջերում՝ հարկաւոր ենք համարում տալ և. քանի մի տեղեկութիւնք մեր կողմանէ. բայց յառաջ քան զայս՝ ի մէջ բերենք սրբազան Արէլ Արքեպիսկոպոսի՝ յայտնաւոր առ մեզ գրած նամակը, որի օրինակն է այս.

«Հետաքրքրական իմն հնութիւն ի վեր երեկոցոց մեզ ի միջոցիս աւերակ հնոյն մերս Վաղարշապատայ յարեւելակողմն հիման պարսպի իւրոյ գրեթէ մերձ ի դռն Արէլ կոչեցեալ ըստ պատմութեան, անդր քան զայժմեայն կալտեղիս դիւրացոյց, որպէս զիտէք. ուստի ցայսօր ժամանակի չեմք տեսեալ զարժանաւոր իմն հնութիւն, որ վկայ կացցէ նախնի փեսմութեան յիշելոյ քաղաքամօրն:

«Այդ ի նշանակեալ տեղում, ի հիմն պարսպին թաղելոյ ընդ հողով, յարեւելեան բնակաց զաղլու՝ ի րրածի անդ ի վեր երեկեցաւ վեմ տաւած երկար քառանկիւն. գրեթէ մի և. կէս արշին ռուսաց երկայնութիւն նորա և. արշին մի լայնութիւն. յորոյ վերայ արձանագրութիւնն գրեցնել հին հռովմէական տառեր, ութն տող: Արձանագրաւ այս է սպիտակ ոչ առաւել կարծր, նման այնք վիմի, յորում ի Գեղարքայ ասացեալ յԱյրիվանս են եկեղեցիք զորք փորածոյք ի միոյ վիմէ. այլ թէ զիւրոյ ոչ անհետացեալք են տառքն ընդ հողով, բայց քանի մի տողից որպէս անդր, մեղ թուի թէ, արձանագրաւ այս ի վերայ երեսաց իցէ կործանեալ ի հող անդր. թուի և. որպէս նշմարել անդ, եթէ յաւուրց Ավրելիանոսի իցէ կայսեր Հռովմայեցոց ուստի և. յիշատակ գրեցէ ի Տրդատայ մերոյ արքայէ հետէ: Եթէ զայց ընթերցող այնք, մարթ է ըստ բաւականիս պարզել զթութիւն պատմութեան քաղաքին ի նմին ժամանակին:

«Ստոյգ է նորին սրբազնութեան կարծիքն՝ թէ և. Արեւելոս կայսեր ժամանակէն է այս յիշատակարանս, և. որպէս մեզ թուի, վերաբերի 162 թուականին Գրիստոսի, այն է. մեր Տիգրան երրորդ թագաւորի օրերին, երբ որ վերստին թագաւոր հայոց կացուցաւ նա ընդ իշխանութեամբ հռովմայեցոց և. ամուսնացաւ Ռոքի անուն օրիորդի հետ, որ Վերսիս Գուկոսի *) ազգականն էր:

«Այդ արձանագրի ընթերցումը յոյժ դժուարին էր, բայց այդ դժուարութիւնը յաղթուեցաւ մեր բարեկամ ուսումնական պ. Փաւել Միխայիլովիչ Լէօնիդիւրէ, որ Մոսկուայում համալսարանի դասուցչապետն է հռովմական հնութեանց, և. Րուսկի Բեսնիւն, Современная Истори́я и Московскія Вѣдомости աւուանեալ օրագրերի խմբագրաց և. հրատարակչաց միւն է. ուստի անուանանում ենք նմա հրապարակաւ մեր առ ի սրտէ և. իրազոյն շնորհակալութիւնը: Այստեղ պատգարեւած արձանագրի լատինեթէն երկաթագրաց մօտ

*) Վեոս Գուկոս զանակից էր Մ. Արեւելոս կայսեր:

փարենթաչեի մէջ եղած, նստր տառերով գրուածքն՝ վերոյիշեալ պ. Լէօնիդիկի բացատրութիւնն են: Սոյն արձանագրիս ընթերցմանը երկու գծուաւորութիւնք կային, նախ այն զի տառերն յոյժ խանգարուած լինելով ստացած էին բոլորովին այլ ձև, առաւել նման յունաց տառերի, քան լատինացոյց. և երկրորդ այն՝ որ բառերն յոյժ կրճատուած էին:

«Ահա պարզ ընդօրինակուած արձանագրի պատճէնը»:

IMP(eratore) CAES(are) M(arco) AVREL(io) ANTONINO AUG(usto)... GERM(anico) SARM(atico) MAX(im)o TRIB(unicia) POT(estate) IMP(erator) VII CO(n) S(ule) III P(afre) P(atriciae) VEXILL(arii) LEG(ionis) XV APOLL(inaris) SUB CAELIO GALVINO LEG(ato) AUG(usti) PRPR(propraetor?) CUR(arte) MA...(այս յատուկ անունս մնայ անընթեռնի) SATURNINO TRIB(un)o MIL(itum)... (այստեղ երկու բառք մնան անընթեռնի) ET ASOEM(et centurione Soaemio?)

— Ի ժամանակս մեծի կայսեր Յեզարի Մարկոսի Ալբրեխտի Անտոնինոսի Աւգոստոսի... Գերմանիոյ Մարմատիոյ, ունողի զՏրեբունական իշխանութիւն, կայսեր եօթներորդի, Հիւպատոսի չորրորդի, Հօր հայրենեաց Վեքսիլարոսի ԺԵ. երորդի Լեզիոնի Ապոլոնեան, ընդ հրամանատարութեամբ Յելիոսի կալիւնայ, նուիրակի Աւգոստոսի փոխանակի Պրեւտորի (?), հոգատարութեամբ Մա... Սատուրնինոսի Տրեբունի մեծի... և...

«Ի վերջոյ յաւելացնենք և այս՝ թէ ըստ մեր կարծեաց այս հոգովմէական արձանագրով վէճս՝ այլ հնութեանց հետ ի միասին բերուած լինի Արտաշատն ի Վաղարշապատ ի 197 թուականին Քրիստոսի, երբ որ Տիգրանի յաջորդ Վաղարշ թագաւորն փոխադրեց այնտեղ իւր արքունիքը»:

Բաղդուղիմոս եպ. Պորֆեան

ԲԱՊՈՒ, 1 յունիսի

Աննախանձելի է մեր գործակատարների զրուցիւնը: Զը նայած որ մի քանի տեղամ մամուլի էջերում արծարծ-

ւել է այն հարցը, որով ջանացել են բարեփոխել գործակատարների աշխատանքի ժամերը, այնուամենայնիւ ցաւելով պէտք է ասել, որ այդ ջանքերը միշտ մնացել են «ձայն բարբառոյ յանապատ»: Ժիշտ է, մի երկու առաջնակարգ խանութներում կրճատել են աշխատանքի ժամերը, սակայն զրանք բացառութիւններ են:

Խեղճ գործակատարներն աշխատելով օրական 13—15 ժամ՝ ամբողջ օրով փակուած չորս պատերի մէջ, կարած կեանքից, միշտ ոտքի վրայ, այս ու այն կողմն ընկնելով՝ առևտրական սրբապարծւած էտիկայի զօրութեամբ «չանա» են թակում մի քանի կողէկի ծախս անելու համար: Որոշ ժամանակներում յաճախ պատահում են այնպիսի օրեր, երբ նրանք առանց ճաշելու աշխատում են մինչև կէս գիշեր: Տօն և կիւրակի օրերը թէ՛ն ստիպում են փակել խանութը, բայց այդ բանը զործակատարների համար գոյութիւն չունի. նրանք փակ գոնքի յետև մարքում են և նորից դարձում ապրանքները կամ յաճախ էլ գոնի արանքով մի-մի ծախս անում: Այդպիսի աշխատանքից ժամանակի ընթացքում գործակատարը կորցնում է իր սթիք, կռանդը, ըթնում է նրա ուղեղը և նա դառնում է մի մանրէն իր «խօզիկներին» ձեռքում, որոնք լինչպէս ցանկանում են, այնպէս էլ գործադրում են նրան:

Երեւոյթում էք դուք այն ֆիզիկական և մտաւոր անկումը, երեւակայում էք այն հոգեկան տանջանքներն ու յուզմունքները, որոնց ենթարկուած է գործակատարը «խօզիկներին» փաշայտութիւններից ու անարդարութիւններից: Էյ չը յիշենք այն կեղծ երգումները, «ազնիւ խօսք», «Ասուծոյ տուներ» և այլն, որ ստիպմամբ անդադար կրկնում է մի որ և է աղբիւր սողացնելու համար: Ահա սա է մեր գործակատարների կեանքի պատկերը:

Ով ցանկանում է բողոքել, նա այդ քայլն անելուց ստաջ, նախ պէտք է է զլխարկը վերցնէ և յետոյ խօսի: Եւ այդպիսով խեղճ գործակատարը հայի խնդրից զրոյւած ճարտաստեալ հաշտուած է ամեն տեսակ կամայականութիւնների հետ, մոռանալով իր «եսը», պատիւը: Նայում է նա շորս կորմը, տեսնում է նոյն ողորմելի զրուցիւնն ու նորից գլուխը քաշ է դնում և գործին կենում, միայն յոյսը դնելով ապագային...

Գիտէք, որ մեր «խօզիկները» շատ են մտածում, որ գործակատարն էլ այնպիսի մի մարդ է, որպիսին իրենք են, որ նա էլ ցանկանում է ներկայացումներ յաճախել, զանազան դատախօսութիւններ լսել, օրական մի երկու ժամ հանգստանալ, թէկուզ հենց ճաշելու ժամանակ, որ նա էլ ցանկանում է ընթերցանութեամբ պարագել, տեսնել իր ընտանիքը և այլն...

«Խօզիկներ» զրկում է նրան մարդկային կեանքից (տալով մի ողորմալի գումար, ամսական 20—30 րուբլի ռոճիկ): Իսկ լինչ է անում ինքը—գործակատարը: Ազատւելով «վանդակից» (խանութից) գիշերայ ժամը 11—12-ին, ցանկանում է գնալ գեղարւեստական դարձութեան տեղեր, հիմնարկութիւններ, ուր կարելի լինի վաքը լինչ հոգեկան բաւականութիւն ստանալ, բայց ուշ լինելու պատճառով զրկում է: Նա միայն գիշերայ այդ ժամին ազատւելով, իր քայլերն ուղղում է երկրասարգներին գերեզման տանող «սենք», ամբողջ գիշերը անց կացնելով այնտեղ... առաւօտեան էլ այնտեղից... զայլա է խանութ աչքերն ուռած, անքուն, դունդաւ և սկսում հպարտութեամբ պատմել իր ընկերոջին իր «ջանքերի լեցնելը» և «հաշտագործութիւնները»... Ստատիստիկան ցոյց է տալիս, որ վիճերական ախտով վարակեալների մեծ մասը լինում է գործակատար դասակարգից: Այդ ցաւալի երեւոյթը

միայն կարելի է վերագրել խանութների ուշ կողպելուն:

Աւոս Բարեան

Գրականութիւն

Հ. Ալիշան իր բեղմնաւոր գրական քաղցրերից թողել էր սաւարահատոր «Յիւսէպիարանայ հաւաքածոյները»: Բաղմալիպը հաղորդում է, որ Վենետիկի Մխիթարեան վանքի երիտասարդ միաբաններից Հ. Մ. Պոտուրեան խրմբագրում է այդ գործը հրատարակելու համար: Նոյն հանդէսի մէջ տպւած է հրատարակչի մի յայտարարութիւնը, որի մէջ նա գրում է, ի միջի այլոց, հետեւեալը. «Ալիշանի այդ գործի մասին»:

«Յիւսէպիարանայ հաւաքածոյքը՝ ճառագայթ մը չէ որ կու գայ ազգային պատմութեան մթին անկիւն մը լուսաւորելու, այլ ամբողջ արև մը՝ որուն լոյսը կը տարածւի հայրենազդեհութեան բոլոր ճիւղերուն վրայ»:

Մէկը որ մեր քաղաքական անցեալը պիտի հանէ հողի տակէն, պիտի գայ անոր մէջ գտնելու նոր տեղեկութիւններ՝ իր հետագոտած գրեցագրերուն կամ թուականներու մասին:

Եկեղեցական պատմիչը ամէն յիշատակարանի սկիզբը հայրապետի մ' անունը պիտի գտնէ, թուականի մը հետ՝ որուն թերեւս առաջին անգամ կը հանդիպի:

Լեզուագէտը, որուն պաշտօնն է հայ լեզուի աստիճանները ներկայացնել, պատկերել իր այլ և այլ փոփոխումները՝ այլ և այլ շրջաններու մէջ, հոս իրարու վրայ զիջած պիտի գտնէ իւրաքանչիւր դարու բառարանը, իւրաքանչիւր դարու քերականութիւնը:

Աշխարհագրին ալ պիտի հանդիպի նոր անուններու ըլլան քաղաքաց, ըլլան վանքերու՝ որոնք հիմայ աւերակներու կամ մոռացութեան տակ կը հեծնեն:

Յիշատակարանաց հարկաւորութիւնը առաջին անգամ Հ. Ալիշան զգաց. անոնցովով իր ապագայ հակա գործերը ի լոյս պիտի հանէր. հազիւ գրականութեան ասպարէզին մէջ մտած՝ կը սկսի գանոնը հաւաքել, այն թարմ հասակին, յորում իրեն համար բանաստեղծելու

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՃԱՊԱՆԱՅԻՆՆԵՐԻ ԲԱՂԴԻ ԱՍՏԻԱԾՆԵՐԸ

Ժամանակակից Ճապոնիայում կրօնն աւելի ու աւելի կորցնում է իր նշանակութիւնը և միայն ազգայնականութեան ստորին խաւերումն է հաւատը պահպանւել,—ասում է Տոկիոյի համալսարանի պրոֆեսորներից միւրը: Սակայն, չը նայած կրօնական զգացմունքի այսպէս արագ անհետանալուն, Ճապոնիայում մինչև այժմ էլ ընդհանուր ժողովրդականութիւնն են վայելում «բաղդի եօթն ասուածները»: Միայն շատ սակաւ ճապոնական տներում կամ այգիներում չի գտնւել սեղան (զոհարան) կամ սրբարան, որ բաղդի որ և է աստուծուն նւիրւած չը լինէր: Տաճարները, որոնք երբեմն զետեղւած են կէս ծածուկ այգու խորքում, յաճախ միայն քարեայ տախտակ կամ փայտի, քարի կամ մետաղի մի սիւն են պարունակում, որոնց վրայ փորագրւած են աղօթքների խօսքեր և ասացւածքներ: Նրանց առաջ վառուած են լապտերներ, իսկ զոհերը բաղկանում են ցորենի հատիկներից և անունդի ուրիշ առարկաներից: Ճապոնիան իր աստուածների պահպանութեամբ, որոնց նա պաշտում է, պարտական է աւելի շատ գեղազէտներին, քան թէ քահանաներին (քուրմներին):

Բաղդի չորս աստուածներ համարւում են միայն կիսաստուածներ: Նրանց ժողովրդականութիւնը հիմնւած է այն հանգամանքի վրայ, որ նրանց աստուածային էութիւնը իրր թէ միացած է մարդկային նիւթի խիստ նշանաւոր մասի հետ և որ նրանք ընդունակ են հասկանալ մարդկային թուութիւնները: Սակայն, այդ «աւխաւիկ աստուածներ» հեղի-

նակութիւն չեն վայելում: Անհամեմատ աւելի մեծ յարգանք և պատիւ են ներշնչում ճապոնական Ժողովրդին բաղդի միւս երեք աստուածները:

Բայց ճապոնացիների առանձին աստուածութեանց նշանակութեան և ոյժի մասին կատարեալ պարզ գաղափար կազմել չի կարելի: Այդ մասին նրանց ունեցած ցուցումները խիստ անորոշ են: Նոր տարւայ նախընթաց օրը էրիզու, Դայկիու և Ֆուկուրոկուտիու աստուածներին կանչում են որպէս «բաղդի աստուածներին» և բոլոր չար ոգիներին արտաքսում են լորի ձգելով, նետելով և աղաղակելով՝ «Բաւրի լինի ձեր գալուստը, բարի ողիներ. կորէ՛ք, սասանւանք»: Աւանդութիւնն ասում է, որ լորները խիստ վատ են ներգործում բողոքայական դերի վրայ: Այդ բոլոր աստուածներից էրիզուն միակ իսկական ճապոնական աստուած է համարւում:

Նա այն աստուածային ընտանիքի ներկայացուցիչն է, որից անմիջապէս ծագում է միկադօն: Ժամանակակից ճապոնական արեւստի մէջ նրան պատկերացնում են ճապոնական զգեստով. մի ձեռքում նա պահած ունի, տայ ձուկը, իսկ միւս ձեռքում կաթիլ: Ժողովրդի երեւակայութիւնը էրիզուին դէմքի ծիծաղկոտ արտայայտութիւն է վերագրում այն բոպէին, երբ նա կաթով որսած ձկան թրթռալը, զողողողն է դիտում: Ապա նրան պատկերացնում են, որպէս ընկերական ինձոյքի մասնակից, որի ժամանակ տայ ձուկը ամենից համեղ կերակուր է կազմում: Էրիզուից աւելի բարձր է Դայկիու աստուածը, զինուորականների հովանաւորողը, պաշտպանը: Ներկայումս նա, հարկաւ, մանաւանդ առանձին յարգանքի և պատւի է արժանանում. ամենուրեք վառւում են զամբարներ և ամենուրեք նրա պատւին՝ զոհաբերութիւններ են անւում: Իւրաքանչիւր գիւնուր, լինի նա հետեակ թէ ծովազնաց, աղօթում,

մաղթում է Դայկիուին պատերազմի մէջ իրեն բաղդ, երջանկութիւն շնորհել: Դայկիուի պատկերը, նկարը կարելի է իւրաքանչիւր ճապոնական խրճիթում գտնել. նա զինուորական նաւի վրայ պատւաւոր տեղ է գրաւում և իւրաքանչիւր զինուոր կրում է այն որպէս թալիսման: Ճապոնիայի նորագոյն արեւստի մէջ Դայկիուին ներկայացւած է հարուստ չինացու տեսքով՝ հին տարազի հագուստով. նա կրում է կարճ, կրճրի տակ գօտեւորած սիւրտուկ, լայն վարտիկներ և մեծ կօշիկներ: Դըլ-խարկի ծայրերը ծածկում են ճակտոտ, աջ ձեռքը բնած ունի մի մուրճ, իսկ ձախը՝ նրա ուսից ձգւած տոպրակի վերին ծայրը: Դայկիուին կանգնած է բրնձի լիք և պինդ լցւած բեռների վրայ:

Բաղդի եօթն աստուածների մէջ կայ միայն մի կին Բենտեն անւամբ: Նա հարստութիւն և պլնդարներութիւն է շնորհում և 15 որդոց մայր է համարւում: Նրան պատկերացնում են մեծ մասամբ լարեր ունեցող գործիքը ձեռքին: Բենտենը հարմոնիայի (ներդաշնակութեան) խորհրդանշանն է: Ժողովրդական հաւատալիքների համաձայն, անձուկ, սերտ կապ կայ Բենտեն աստուածուհու և օձերի մէջ, որովհետեւ, ըստ աւանդութեան, այդ աստուածուհին առաջին անգամ երեան է եկել Ճապոնիայում «օձերի օրում»:

Այդ պատճառով մինչև ներկայ ժամանակը Ճապոնիայի շատ մասերում օձերը սրբազան են համարւում:

Ճապոնացիք դաւաճանում են յաճախ «բաղդի աստուածներին», մանաւանդ, եթէ ճակատագրի փոփոխականութիւնը երեան է զայիս նիւթական օգտի ձեռով: Մասամբ այդ հանգամանքին պէտք է վերաբերել կաթիլի և բողոքական պրոպագանդայի աղօթութիւնը Ճապոնիայում:

Թարգ. Ա. Նիկիպոր.

ժամերը քիչ կու գային։ Այլիշան նախ և վաղարու ձեռագրաց մէջ կը սկսէր պրպտել յիշատակարանները, յետոյ ուր որ ոտքը կը դնէ՝ առաջին գործը կը լայլ քաղթին մատենագրանը հարցնելը, հոն ալ խուզարկելու հայ ձեռագրերն էր և յիշատակարանները, ինչպէս ըրած է ի Պարիզ, ի Լոնդոն և այլն։ Անթիւ նամակներ գրած է այլ և այլ նւէրներ խոստանալով, որպէս զի ձեռքերնին հասած յիշատակարաննին իրեն զրկեն։ Ոմանք սակայն զլացած են։ Եւ այսօր է։ Այլիշանի շնորհիւ յիշատակարանաց ստւարահատոր հաւաքածոյն կու-նենանք։

Այս յիշատակարանները որոնք այսօր անձինքներու արդեամբ հաւաքւած են՝ երկու մեծագիւր հատորներ կը կազմեն։ Առաջինը՝ որ հայկարանաց ութերորդ հատորն է—1360 էջերէ կը բաղկանայ, երկրորդ հատորը 1361էն մինչև 2085 էջ։

Յիշատակարանաց հրատարակութիւնը մը-տածած էր իրազործել է։ Այլիշան երեք տարի առաջ, Միխայիլեան միաբանութեան երկ-հարիւրամեայ հաստատութեան յիշատակին (1901), բայց ձեռութեան, գործին ծանու-թեան և ժամանակին սղութեան պատճառաւ «Հայաստան»-ին ձեռք գարկուաւ։ Երբ—1903-ին—յիշատակարաններու ըրովագրու-թիւնը կը համառօտէին անոնցմով ապագայ ուսումնասիրութեանց հիմն կազմելու համար—կը զգայի զանոնք ի լոյս ընծայելու կարեւ-րութիւնը։ Յիշատակարանք անւան տակ կը-ըմբռնէին նաև արձանագրութիւնք, վասն զի միակ տարբերութիւնն այն է՝ որ առաջինը թուղթի կամ մագաղաթի վրայ գրւած է—զրքի մը ծայրը, իսկ երկրորդը քարի վրայ՝ շէնքի մը ծայրը, երկուքն ալ նոյն վճիտ աղ-բերներն են որ պիտի ծառայեն մեր պատ-մութիւնը լուսարանելու։

Որոշեցինք յիշատակարանները հրատա-րակել և որքան որ կարելի է ջանացինք զայն ճորտացնել ու հետեւել ծրագրով պատրաստե-ցինք։

1⁰. Ժամանակի կարգի վերածեցինք յիշա-տակարանները մեր դիտման ծառայելու հա-մար։

2⁰. Ձեռագրին վրայ ունեցող յիշատակա-րանը առնւած է՝ որքան որ կարելի եղաւ հա-մառօտի կարեւոր տեղեկութիւններ տալով։

3⁰. Դրեմք աշխարհիկ լեզուա պատմական և աշխարհագրական ծանօթութիւններ։

4⁰. Գործոյն ամենէն վերջը պիտի գնենք կարեւոր ցանկերը՝ ի դերութիւն ընթերցող-ներուն։

Եւ սկիզբն ալ ներածութիւն մը խօսելով մանրամասն ձեռագրաց և անոնց տեսակին վրայ։

Արձանագրութիւնք՝ զորս նախ որոշած էի յիշատակարանաց հետ խառն հրատարակել, ա-ռանձին հատորով մը պատրաստեցի, գործոյն իբրև երկրորդ մաս մը՝ և այլ պատճառներու համար, որոնք մին ալ այս է՝ որ յետ յիշա-տակարանները հրատարակելու՝ եթէ նորեք ալ ընդունենք՝ զանոնք արձանագրութեանց հետ կը միացնենք։

Ա Ր Յ Ո Ւ Ն Ք Ն Ե Ր

Այս ալ վարդի, երաժշտ. Գր. Միքայելեանի

Մեր առաջ գրւած է երիտասարդ երաժիշտ պ. Գր. Միքայելեանի (Ս. Պետերբուրգի կոնսերւատորիայից) ա-ռաջին երկը—մի ինքնուրոյն՝ հայերէն լեզուով ոտմանս «Արցունքներ» Այս ալ վարդի՝ վերնադրով նւիրւած Տիգրան Նալբանդեանցին երաժշտին ոպերով լուսատեղծութիւնը պատկանում է սիրոյ ցաւերի արտայայտիչ-բանա-ստեղծ Աւ. Իսահակեանի գրչին։

Մեծ համակրութեամբ ողջունում ենք շնորհալի երաժշտի առաջին փոր-ձը մեր ազգային երաժշտական գրա-կանութեանը նոր սնունդ տալու։ Եւ-րոպական երաժշտութեան կանոննե-րով շատ քիչ ունենք ինքնուրոյն նո-տաներ։ Իր առաջին ծաղիկը երաժիշ-տը նւիրում է իր երաժշտութեան շքնաղ ճիւղին—երգեցողութեանը։

Ռոմանսի մեղեդին արեւելեան թախ-ժով լի՝ լուսաւորութիւն է կրում, իսկ զաշնակցութիւնը շատ նուրբ գրւած

լինելով՝ ապացոյց է պարոնի շատ լուրջ երաժշտական ճաշակի՝ կրելով նոյն ժամանակ և արեւելեան ժողո-վուրդների երաժշտութեանը յատուկ՝ քնքոյշ լիւրիւմն ու մեղամղձու-թիւնը։

Ցանկանում ենք շնորհալի երաժշտի և հետեւել գործերին յաջողութիւն։

Ռոմանսը հրատարակւած է Պետեր-բուրգում մաքուր և մի գեղեցիկ վի-նիէտ ունի արեւելեան ճաշակով, որ պատկանում է պ. Գարեգին Երեցեա-նի վրձինին։ Գինը շատ աժան է—35 կոպէկ և անկասկած շատ կը տարած-ւի ու այդպիսով կը քաջալերէ իրի-տասարդ երաժշտի առաջին կոմպոզի-ցիան։

Մարգարիտ Բարայեան

Գեղարեստական ֆրոնիլ

Անցած կիրակի, մայիսի 30-ին, Թիֆլիսի արտիստիք. ընկ. շէնքի մէջ կայացաւ Հայոց դրամատիքական ըն-կերութեան անդամների արտադրող ընդհանուր ժողով։ Ժողովն ընդունեց վարչութեան նախահաշիւը, որի հա-մաձայն եկող սեզոնին պիտի արւի 24 ներկայացում։ Ընկերութեան դրամա-տիքական խմբի ներկայացումները տեղի պիտի ունենան արտիստիք. ընկ. թատրոնում յունւար և փետրւար ամիսներին, նմանապէս և մեծ պատիւ, իսկ մինչև յունւար ընկերութիւնը մի շարք ներկայացումներ պիտի տայ թատերասէրների միջոցով։ Ընկերու-թեան պատուաւոր անդամների ընտրու-թիւնը յետագայում է մինչև տարեկան հերթական ժողովը, որը պիտի կայա-նայ սեպտեմբերին։

—«Нов. Вр.»-ն հաղորդում է, որ Մ. Մ. Իւանով օպերայի է վերածել Գրիբաեդովի հանրածանօթ «Սևիլից սլուսուկա» կոմիզիան։ Իւանովը յի-շեալ լրագրի երաժշտական ռեցենզիա-տըն է։

Գաւառական տւեմանդակ

(Մեր յոտուկ թղթակցներից)

ԲԱՏՈՒ. Կաթողիկոսի դիւանի յայտարա-րութեան համաձայն Նախավայի վանքի վա-նահայր Տրիփոն վարդապետի ծառան իր տի-րոջ վկայականը, վեղարը և շորերը գողացել է և անցյալտացել, և Թիֆլիսում են տեսել նրան ս. Նշան եկեղեցին յաճախելիս և այլն...

Այդ լուրը կարգավոր, մի քանի դերձակ-ներ և հայոց ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու երկու տիրացուները յիշեալ խաչագողին երեկ ժամը 11-ին բռնում են «Առաքելաբան» կոչւած պատրաստի հազուադէպ խանութում իրեն հա-մար հազուադէպ գնելիս և կառք նստեցնելով բերում են գործակալ Մատթէոս վարդապետի օժտ, որը նրանից խլում է վեղարը, վկայա-գիրը, վարդապետական հագուստը և ապա բաց է թողնում կեղծ վարդապետին։

Գ ա ղ ո յ ա կ ա ն

Թիֆլիսի աղջկանց I գիմնազիոնի լրացուցիչ իննիորդ դասարանում այս տարի ուսումնի աւարտել են տնային ուսուցչուհու կողմով 62 հոգի, որոնք ըստ ազգութեան բաժանուած են հե-տեւել կերպով. ռուս—26, հայ—21, վրացի—10, հրէայ—4 և 1 գերմա-նուհի։

—Թիֆլիսի աղջկանց I գիմնազիոնի I բաժանմունքի 7-րդ դասարանում այս տարի ուսումնի աւարտել են 34 հոգի, որոնցից 11-ը հայ են։ Հայերից մէկն ուսումնի աւարտել է ոսկեայ, մէկն էլ արծաթեայ մեդալով։

—Նոյն գիմնազիոնի II բաժանմուն-քում ուսումնի աւարտողների ընդհա-նուր թիւն է 33, որոնցից 14-ը հայ են։ Այս բաժանմունքում ուսումնի ա-ւարտող հայ օրիորդներից երկուսը ստացել են ոսկեայ մեդալ։

—Անդրկովկասի աղջկանց ինստի-տուտում այս տարի դասընթացն ա-ւարտող 34 հոգուց 3-ը հայ են, որոն-ցից մէկն աւարտել է արծաթեայ մե-դալով։

Ժամանակագրութիւն

Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի իրաւա-տեսների անցած կիրակի ժամանակը խորհր-դակցութիւն ունեցան Մուրադի լեւոն մէջ ներքնուկի պեղելու խնդրի մասին։ Որոշեց համաձայնութիւն յայտնել երկրագործութեան միւնիստրի Կովկասի լիազօրի այդ մասին քա-ղաքին արած առաջարկներին, ներքնուկին պեղելու համար պայմանագիր կապել Ռատի-սեան և Բրախլովսկի ինժեներների հետ և մինեոյն ժամանակ բարձր իշխանութեան խնդրամատոյց լինել թեթիւսեցիկու համար այն ծանր պայմանները, որ առաջարկել է երկրագործութեան և պետական կալաւծների միւնիստրի Կովկասի լիազօրը։

—Պաշտօնական տեղեկութիւնների համա-ձայն, 1903 թ. ին Կովկասում հանքերից ստաց-ւած է՝ հաւթ 635,481,566 պուդ, քարածուխ 3,088,923 պուդ, մաքցանեց 23,076,903 պուդ, ծծումբ 137,500 պուդ, կապար 1,666,367 պուդ, աղ 3,147,437 պուդ և պղինձ 6,212,197 պուդ։

—Ռուսաց կայսերական գիտութեանց ճե-մարանը մի յանձնարարութեամբ էր ուղարկել Պարս-կաստան ցեղապետական տեղեկութիւններ հա-ւարելու համար։ Յանձնարարութեամբ, վերջացնե-լով իր աշխատանքները, այս օրերս վերա-դարձել է Ռուսիա, իր հետ բերելով ընդար-ձակ տեղեկութեաններ և ժողովածուներ։

—Բամբակի արդիւնաբերութիւնն Անդր-կովկասում զարգացնելու համար երկրագոր-ծութեան և պետական կալաւծների միւնիստ-րութիւնն աւելացնում է շրջուն հրահանգիչ-ների թիւը զարձակ 2 մարդով, մէկը Երե-ւանի և միւսը Բազւի համար։

—Վերջին տարիներս արտասահմանում կարկտի դէմ կուռելու համար գործարկում են հրթիռ-ուռներ և երկրագործութեան և պետա-կան կալաւծների միւնիստրութիւնը ձեռք է բերել այդպիսի հրթիռ-ուռներ այս ամառ Կովկասում փորձեր անելու համար։

—Պարսկաստանում գոյութիւն ունի ռու-սական հեռագրաթիւ, որն ենթարկւած է Թիֆ-լիսի պոստ-հեռագրային շրջանի իրաւասու-թեան։ Հասարակութեան և առեւտրական յա-րաբերութիւնների համար բաւականաչափ յարմարութիւն ունի այն հանգամանքը, որ հե-ռագրական այդ գծով կարելի է հեռաղիւք խիւղ ուսերէն լեզուով Սակայն մինչև այժմ այդ լեզուով հեռաղիւք կարելի էր ուղարկել միմիայն Աստրաքաղ, Մեշեք, Ռաշտ և Թեհ-րան քաղաքները։ Իսկ այժմ, ինչպէս հաղոր-դում է «ՅԱ. ՄՅ.» լրագիրը, այդ հարաւոր-բութիւնը սահմանւած է նաև Թաւրիզ և Ուր-միա ուղարկող հեռաղիւքների համար։

—Ռուսիայից Մայրաքոյն Արեւելք է ու-ղարկւած սանիտարական մի խումբ, որն իր հետ տանում է վարժեցրած շներ և ձիեր։ Շները վարժեցրած են առաջին օգ-նութիւնը հասցնելու, վերաւորների կուի գաշտում, նրանց վրից կապելու և մի պարկ, որի մէջ գտնուում են առաջին օգնութեան հա-մար զանազան պարագաներ և գինի։ Իսկ ձիերը վարժեցրած են ման գալու մի տեսակ թմբի տակ, որը յարմարեցրած է երկու վի-րաւոր տեղափոխելու համար։

—Յուլիսի 1-ից նոր կարգ է մտցւում դրամական (денежный) և արժէքաւոր (цѣн-ный) ծրարների փոխարկութեան վճարի հա-մար։ Առանձին մշակւած սակաւին համաձայն, այդ ծրարները փոխարկութեան համար պէտք է վճարել ոչ թէ փողով, ինչպէս այժմ, այլ պոստային մարկերով։ Հասարակութեան գիւ-

րութեան համար պոստային մարկեր կը վա-ճաւեն նոյն բաժանմունքներում, ուր ընդուն-ւում են ծրարները։

—Պարսկաստանի Համադան քաղաքում խորեւա է երեացել։ Բժիշկները հաւանական են համարում, որ խորեւան այնտեղից անցնի Թաւրիզ, որը գտնուում է Համադանից մօտա-ւորապէս 7 վերստ հեռու։

—Կովկասի կայսերական բժշկական ըն-կերութեան վարչութիւնը Կովկասի գիւղա-տնտեսական ընկերութեան խորհրդին ուղար-կել է հանրամատչելի թերթիկներ ուսերէն, հայերէն, վրացերէն և թուրքերէն լեզուներով քորի, ինֆուլէնցայի, տնիզի, խոլերայի, ա-րիւնոտ փորլուռութեան և ջրահոգնեքին օգնելու մասին, խնդրելով տարածել այդ թերթիկները Կովկասի քնակչութեան մէջ։

—Հրապարակախօս հիւանդ Սիմէոն Հա-խումեանին Պարիզ ուղարկելու համար ստա-ցանք Օլիւս պ. Գրիգոր Թ. Գարբինեանից և իր շրջանից նւիրւած 10 ռ.։

—Երիտասարդ բժիշկ պ. Կարապետ Աղա-ջանեանց շատ աջող պաշտպանել է Պետեր-բուրգում իր զինեւտացիան։ Ինչպէս մեզ հա-ղորդում են Պետերբուրգից, պրոֆեսորները մեծ ուշադրութեան են առել բժշկապետի գրածը՝ ուղեղի միջոցակայանի մասին։ Բժիշկ պ. Աղաջանեանց դեռ անցեալ տարւանից Պետեր-բուրգի կանանց բժշկ. ինստիտուտում պարա-պում էր ուսանողների հետ։ Պարոնին մօտ ապագայում սպասում է պրոֆեսորական ամ-բիօն։

—Ամսոյս 15-ին Թիֆ. արտիստիկ. ընկ. ժողովարանում կը կայանայ նրա անդամների արտադր կարգի ընդհ. ժողով ընկելու համար պ. Միք. Արամեանցի պ. Գր. Գաւառեանցի վրայ արձանակ արձակելը, երբ վերջինս նոյն ժո-ղովարանում պ. Միք. Արամեանցի երեսը սե մրով ծեփել էր։ Ժողովարանների կանոնա-դրութեամբ ոչ մի անգամ իրաւունք չունի զէնքով մտնելու այդ հիմնարկութիւնները։ Նոյն իսկ զինեւտակները, որոնց արտուն-թիւնն ու պարտականութիւնն է միշտ զէն-քով մտնել ամեն տեղ, ժողովարանում գի-նաթափ են լինում։ Իսկ յունիսի 17-ին Թիֆ. նահանգական դատարանում նշանակւած է Յար. Մուրինեանի և Միք. Արամեանցի մի-մեանց դէմ քաղաքացիական, բայց շատ կու-րիօզ վէճի քննութիւնը։

ԼՐԱԳՐԱՂՆԵՐԻ ԲԻՒՐՕ

Օղեսայի գրական-արտիստիքական ընկերութեան կից շուտով բացւելու է մի նոր բաժանմունք—«Լրագրողների սեկցիա», որին հաւանաբար կաջողի տեղական լրագրական լորտ աշխա-տաւորներին միացնելը։ Սեկցիան ունե-նալու է իր գործադիր բիւրօն ըն-դարձակ իրաւունքներով։ Այդ մարմինը քննելու է սեկցիայի անդամների միջև եղած փոխադարձ ընդհարումները և սահմանելու է յանցաւորների համար զանազան պատիժներ։ Նոյն մարմինը լինելու է պատուոյ դատարան սեկ-ցիայի անդամների և կողմնակի ան-ձների կամ հաստատութիւնների միջև եղած ընդհարումների ժամանակ այն դէպքերում, երբ այդ ընդհարումները շօշափում են գրականութեան և գրա-կան աշխատաւորների շահերը։ Բացի դրանից, սեկցիան ուղղում է հիմնիկ փոխադարձ օգնութեան գրամարկը։

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարագրութեան մէջ ստացւել են հետեւել նորագոյն հրատարակութիւն-ները։

Լեզուի կարգը, Ա. մաս, Հանուր հայեացք, Լեւոնի Բա. Նազարեան, 98 էր., Մոսկա, գինը 40 կ., Կոնստ. պատմութիւնը, Ա. Մ. Լե-զուի, Բարգ. Է. Բա. Նազարեան 523 էր., Ալեքսանդրապոլ, գինը 1 ռ. 25 կ., Վառդգի-նի գոնք, Յով. Սեփիւնեանի, հրատ. «Մա-վիստար», 31 էր., Բազու, գինը 5 կ., «Այս ալ վարդի», բանաստ. Ա. Բաւմանե-ան, երաժշտ. Գր. Միքայելեան, Պետերբուրգ, գինը 35 կ.։

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

(Ռուսաց գործակալութիւնից)

1—6 յունիսի:

Կ. Պոլիս. Մուշում աւարի է մատնւած 31 հայ խանութ: Մուշում գործնւում են մօտ 4,000 հայ փախստական, որոնք գրեթէ ամենեւին զուրկ են միջոցներից: Ֆրանսիական հիւպատոսի միջնորդութեան շնորհիւ միայն Մուշում գործը մեծ արիւնահեղութեան չը հասաւ: Մուշ քաղաքի շրջակայքում և սանձակում շարունակուում են գաղանութիւնները հայերի դէմ: Օրմանեան պատրիարքը բողոք է յայտնել:

Կ. Պոլիս. Բիթլիսի վարին պնդում է, որ զօրքերը Սասունի գաւառում միմիայն 200 յեղափոխական են սպանել: Միւսիստների խորհուրդը քննում էր Բիթլիսի վրայէջում տիրող իրերի դրութիւնը: Վարին պաշտօնանկ կարող է լինել մօտիկ ապագայում:—Հաւատարմութեամբ են, որ սուլթանի փեսայ քեմալ-փաշան արդէն զրկւած է զինւորական կոչումից և աքսորւած է Թաիֆ, Արաբստան:

Լոնդոն. Պատգամաւորների ժողով: Ենթ-քարտուղար Բրոդրիկը բացատրական պատասխան տուց այն հարցապնդման, թէ ճիշտ է, որ Աւստրալիայի էմիրը հրաժարուում է ընդունել ամեն տարի իրեն վճարող 40,000 ֆունտ ստերլինգը և թէ Աւստրալիան է ուղարկուում մի խաղաղ առաքելութիւն, որպիսին ուղարկել է Լիսսաբոն:—Այն հարցապնդման, թէ Կորէան անկախ պիտութիւն է ճանաչուում արդեօք, ենթ-քարտուղարը պատասխանեց զրական կերպով: Այնուհետև պատգամաւորների ժողովի անդամները մէկը հարցրեց, թէ Վէյբայվէյի վերաբերմամբ Անգլիայի ունեցած կապալի իրաւունքները պիտի վերջանան արդեօք, երբ Պորտ-Արաուրը գրաւէ մի ուրիշ պետութիւն: Լորդ Պերսին պատասխանեց, որ, 1898 թ. կնքւած պայմանագրի համաձայն, Չինաստանը կապալով է տւել Մեծ Բրիտանիային

Վէյբայվէյը և այդ նաւահանգստին կից գտնուող շրային տարածութիւնը մինչև այն ժամանակ, քանի որ Պորտ-Արաուրը կը գտնուի Ռուսիայի իշխանութեան տակ:

Նիւիդքոնոս. Յունիսի 3-ին սենատում առ. 11 ժամին 5 ընդէին, տնտեսական դեպարտամենտի դահլիճի մուտքի առաջ, Ֆինլանդիայի դպրոցական գլխաւոր կառավարութեան պաշտօնեայ, սենատի նախկին ծառայող Նեգրինիյ Շաուման, նախկին սենատուրի որդի, երեք անգամ հրազէն պարպեց ընդհանուր-նահանգապետի վրայ. մի գնդակ վիրաւորեց վիրն անվտանգ կերպով, միւսը զիպաւ շքանշանին, երրորդը մտաւ փորը: Ռուս բժշկի հասցրած առաջին օգնութիւնից յետոյ, ընդհանուր-նահանգապետին տուն տարան: Բժիշկներն անհրաժեշտ համարեցին շուտափոյթ անդամատութիւն կատարել: Վիրաւորը ս. հաղորդութիւն առաւ և ապա տարեց վիրաւորութեան հիւանդանոցը, որտեղ աջող անդամատութիւն կատարեց: Փորը կտրելուց յետոյ գնդակը հանեց. գտնւած է լործինացած շատ արիւն. կտրւած հանած է գնդակով վիրաւորւած բարակ աղիքների մի մասը: Ռեւրագործը տեղ ու տեղն անձնասպան եղաւ:

Նիւիդքոնոս. Գիշերայ ժամը 1-ին 7 ընդէին ընդհանուր-նահանգապետ գեներալ-ադիւտանտ Բորդրիկովը խաղաղ վախճանեց:

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ձ Մ

Տոկիո. Տոգոն հաղորդում է, որ, Պապինգը ուղարկուելու հետեւեալով, երեք հազար ռուսներ իրենց թնդանութեամբ հեռացել են Ինկո-ուից:

Նագատակի. Հեռագրական գիծը Գորայի և ձապոնիայի միջև նորից բացւած է: ձապոնական կառավարութիւնը նորից անսխալ կառաքելութիւնների մէջ է բոլոր զորաբաժիններն հրամանատարների հետ: Ջօրքերի առանձին մասերը միացած են իրար հետ զաշտային հեռագրաթելով: Ռուսների շարժումների մասին

տեղեկութիւնները հաղորդում են մի գեներալից միմիայն:

Մուկդեն. Պորտ-Արաուրի վրայ յարձակում գործելու մասին եղած լուրերը չեն հաստատուում: Բացայատուած է, որ ձապոնացիները յառաջանում են Պուլանդանից դէպի հիւսիս: Վաֆանհուի մօտ եղած ընդհանրական ժամանակ մեր յառաջապահները յետ ձգեցին թշնամուն: Պորտուսները յայտնի չեն:

Պետերբուրգ. Գեն.-լէյտ. բարոն Զտակել-բերգի հեռագիրը յունիսի 1-ից. «Այսօր ցերեկայ ժամը 12-ից կառ սկսեց Վաֆանհուի կառարանից դէպի հարաւ 6 վերստ հեռու գտնւած դիրքի վրայ: Թշնամին մեծապէս ջանաց տեղահան անել մեր ձախ թեւը: Թշնամու յարձակումները յետ մղեցին: Մենք պահպանեցինք մեր դիրքը: 2ախ թեւի վրայ գտնուող առաջին գունդը ծանր կորուստներ ունեցաւ. սպանեց գնդի հրամանատար գեղապետ Խվաստուսով և գնդի ապիտանտ պոգոպորուչիկ Դրազոսաւ-Նազտո-չինսկի. գեներալ Գրենգորստ վիրաւորեց ներքին աջ ծնօտին, բայց մնաց զօրքի մէջ»:

Նիւ-Ջուսոն. Մուկդենում գտնւում է ռուսաց քսան հազար զօրք, իսկ Լեոսանում քա. ռուսները հազար: Ռուսները խոր փոսեր են փորում Լեոսանի մոտին կողմը, քաղաքից երեք մղոն հեռու և թնդանութիւնը են զննում բարձունքների վրայ:—Չիֆուից այստեղ մի գերմանացու՝ մասնաւոր աղբիւրից ստացած հեռագրի համաձայն, ձապոնացիները մեծ պարտութիւն են կրել Պորտ-Արաուրի մօտ:

Բեռլին. Լեոսանից հեռագրում են յունիսի 1-ից, որ Պորտ-Արաուրի մօտ ձոպային պատերազմ է եղել: Ռուսաց նաւատորմը դուրս է եղել գնացած քաղ ծովը: Լուսում են, որ ռուսները կորցրել են մի կանոններ նաւ, իսկ ձապոնացիները—մի յաճանաւ և չորս ականանաւ: Իրերի գրութիւնը սուր կերպարանք է ստանում:

Տոկիո. Միտոնոսկիից գնացող ձապոնական երեք փոխադրական նաւ յունիսի 2-ի առաւօտեան հանդիպեցին ռուսաց նաւերի Գորէական նեղուցի մօտքի մօտ: Ռուսները 18 ռումբ արձակեցին: Փոխադրական նաւերից մէկը կարողացաւ ազատել, միւս երկուսի վիճակը յայտնի չէ:—Լուսում են, որ ձապոնական «Նիտոկա» յաճանաւը յարձակում է գործել Վադիվատոգի նաւախմբի վրայ Յուսիմա կղզու մօտ, բայց այս լուրը կարճօրէն հաստատութեան:

Մուկդեն. Թշնամու ոյժերը Պորտ-Արաուրից

հեռացնելու համար, Գաշիցաօյից դէպի հարաւ ուղղեց մեր զօրքը: Ջօրքը Վաֆանհուի մօտ յունիսի 1-ից և 2-ին կուի բռնեցաւ գերազանց ոյժերի հետ, որի ժամանակ ձապոնացիները մեծ կորուստներ ունեցան: Գուի հետանքն այն եղաւ, որ մեր դրութիւնը յաւայաւ:

Պետերբուրգ. Գեն.-ադ. Պորոպատկին հեռագիրը յունիսի 3-ից. Գեներալ բարոն Զտակել-բերգը հեռագրում է. «Յունիսի 2-ին ուղում էի յարձակում գործել թշնամու աջ թեւի վրայ, բայց այն միջոցին, երբ այս բանը համար նըշանակւած զօրամասերը սկսել էին յաջողութեամբ նեղել թշնամու աջ թեւը, ձապոնացիները իրենց կողմից յարձակում գործեցին իմ աջ թեւի վրայ գերազանց ոյժերով: Ես ստիպւած էի առաջ տանել իմ աճողը պահեստի զօրքը, բայց նաւաւարար եղաւ և ես ստիպւած էի նահանջ տալ իրեր անպարտով դէպի հիւսիս: Գուի ժամանակ թնդանութեամբ առաջին զօրաբաժինը 3-րդ և 4-րդ մարտկոցների վրայ ձապոնական ռումբերը թափում էին բառիս բուն նշանակութեամբ կարկտի պէս. 16 թնդանութեանից 13-ը կատարելապէս անպէտքացան և ձգեցին: Ջօրքերի վարմունքը շատ լաւ է. շատ զօրամասեր նահանջ էին տալիս քանիցս կրկնւած հրամաններից յետոյ միայն»:

Տոկիո. Տեկուստի մօտ, Փուջօուից դէպի հիւսիս-արեւելք, ռուսներից 500 հոգի սպանւել է և 300 հոգի գերի բռնել: ձապոնացիների կորուստը 1,000 հոգի է:—Փոխադրական «Շիպոմարու» նաւը վերադարձաւ Մօյա: Յունիսի 3-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, նա հանդիպել է Վադիվատոգի նաւախմբին: «Շիպոմարու» յետ է դարձել և փախուստ տուել, նշանով զգուշացնելով փոխադրական միւս նաւերին՝ «Վանագարվամարուին» և «Նուրիմարուին»: Երեք նաւերին յաջողել է հեռանալ: «Շիպոմարու» և «Մադոմարու» փոխադրական նաւերը նկատել են ռուսների կողմից: Ռուսաց նաւերը չըջապատել են նրանց: Այդ նաւերը ջրասույզ են արւած Ռայոսեդի ափաներով: Մահաբանութիւններ չը կան:

Խմբագիր-Հասարակիչ՝

Տիգրան Նազարեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԻՐՎԱՆԱԳԻԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐԻ
Լոյս տեսաւ III հատորը:
Մամուլի սակ է IV-դ հատորը:
Շարունակուում է չորս հատորի բաժանորդագրութիւնը
Գինն է՝ Թիֆլիսում 4 ռ. 50 կոպէկ
Օտար քաղաքներում 5 ռ. 50 կ.
Գինը ներկայիս՝ Թիֆլիս, Շիրվանադ. 10—1

ԱԼԲՈՄ-ԱԼՄԱՆԱԽ
Ազգային և ժամանակակից գործիչների և սեսաւանների 101 պատկերներ, գինը 2 ռ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, Ագյոբ.

HOTEL St. GOTHARD TERMINUS
O. Yagt-Genrig. Prop.
Bale | En face de la gare
Basel | Centrale, Postes et Telegraphes. Ա. 0—15

Պետերբուրգից կանչում են երկու հայ գրաւար, որ կարող լինեն տալ և ռուսերէն. Դրաւարները պէտք է լինեն պարկեզ, իրենց արհեստի մէջ վարձ և չը խնդ: Վարձ ամսական հաստատ 30 ռ. Ռոճիկ և սրանից զաւ Եւրապայից՝ 1000 արտիկ մինչև 20 կոպ. ՎԱՐ-ՉԱՏՐՈՒԹԻՒՆ: Պայմանների մասին գրիւկ ԱՂԻԻԻՐ-ՏԱՐԱ-ՉԻ խմբագրութեան:

1—1
ԷՄՄ. ՔԱՆ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՅ
Նոր գրեւ.
1) Լեզունի ՀԱՐՑԸ, Ա. մաս —Հանուր հայեացք. 98 էրես, գինը՝ 40 կոպ.
2) ԿՐՕՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ (Մեղգիսի), Նախնական հասարակութիւնների նկարագիրը և կրօնական մեծ սխաւների բնոյքը. 523 էր., գինը՝ 1 ռ. 25 կոպ.:
Գինը՝ Թիֆլիս, Центральная книжная торговля.
Баку, книжный магазин «Сотрудник».
Москва, Свящ. Э. Назарьянц.
Մուկա գիտողները ճանապարհածախս չեն վճարում: Երկու գրքերը միասին գնողներին՝ 1 ռ. 50 կոպէկ:
Աւելի գնողներին՝ առանձին գինը:
2—1

Bo, of John Hardhatel
Tobacco and Snuff Manufacturers
Դիմել՝ No. 101, Fleet Street.
101. LONDON. E. G.
Բ. 0—17

Ճեղ, մաւուր չախաւոր գնեալ
Նիւրանց Բերլինում
HOTEL NEW-YORK
Frieder Wilh. Schulze
Friedrich-Str. 136, հազիւ երկու ընդէ Bahnhof. Friedr. Str.
Կենդանական կայարանից, կառոււթի վրայ:
Աւելի քան 60 սենեակ 80 մանուկալաւ ընտանիքների համար: Առանձին սաղմներ, սնդաններ: Մի մարկով ԱՌԱՏ ՆԱՆԱՆԱՆ (սուրճ, Եւրոպայ, բլի, կարագ, մեղր, պահիւր, մաւարաներ և զանազան քիւլաւթ): Սենեակներ 2—15 մարկ օրը, Եւրոպայի գիշում: 0—18

Կերկայ յունիսի 10-ից տիկ. Սօֆիա Ջալաւան սկսելու է իր արհեստանոցում, Փրեյլինսկայ, № 12, կար ու ձեւի երեք ամուսյ դասընթաց նորագոյն Գրանսիական եղանակներով: Ցանկացողներն այդ դասընթացն անցնելու թող բարեհաճեն յայտնել զրա մասին փողօրօք, որովհետեւ աշակերտութիւնների թիւը սահմանափակ է:
1—1

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
Հինգապաւկա վրայ պատկերը, ստիպարիւ վաճառում է ՄԵՆԱՆԻԿԻԱՆԻ Թղթի պահեստում և Գուսաներից գրականաւանդում հատը 3 ռ: ձաւապարհաճախող 4 ռ.:
Դիմել՝ Թիֆլիս, Ագյոբ.

Բ Ժ Գ Կ Ա Պ Ե Տ Բ. Ն Ա Ի Ա Ս Ա Ր Դ Ե Ա Ն
Տեղափոխելով Թիֆլիսից Ռոստով՝ Դոնի վրայ, ընդունում է վերաբարձական և վերականգն հիւանդների՝
առաւօտու 11—1 ժ. և երեկոյեան 7—8 ժ.
Ростовъ на Дону, Б. Садовая, № 136, домъ Бакалова у Малаго пр.

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի Ա Ռ Ա Ն Ջ Ի Ն Գ Ր Գ Ո Վ
№ 65. — ԱՂԻԻԻՐ-ՏԱՐԱՉԻ հասարակութիւն — № 65.
Ի ՇԽԱՆ Ա. ՍԱՐԱՏՈՒԻ
ՓԵՒԵՍԵՆՈՒԹԻՒՆ
Դրամատիկական լեզնաւա Վրաստանի անցնալից
Թարգմ. ՉԱՆԱԼ ՏԵՐ-ԳՐԻԳՐՈՒՆ
Գինը 50 կ. վերադիր վճարով 75 կ.
Դիմել ԱՂԻԻԻՐ-ՏԱՐԱՉԻ խմբագրութեան:

Bentley et Co
Անգլիական ամենաշնորհ և բազմազան բրդէ կտորներ տղամարդի հագուստի համար: Աւարկում է նմուշներ:
36. Liverpool Street 36.
London E. C. L. 2—12